

MARIJAN KRAŠ  
Gradska knjižnica i čitaonica  
«Metel Ožegović» Varaždin

Primljeno: 02.05.2007.  
Prihvaćeno: 24.10.2007.

**PROFESORU DR. JOŽI SKOKU  
DOBRIŠA CESARIĆ I GUSTAV KRKLEC  
POČETAK PROLJEĆA - CRNI KOS**

Ovaj rad posvećujem sveučilišnom profesoru dr. Joži Skoku, čiji pedagoški i znanstveno-književni rad predstavlja izniman doprinos suvremenoj hrvatskoj književnosti. U članku nastojim otkriti zajedničku poetiku dva hrvatska pjesnika - Dobriše Cesarića i Gustava Krkleca, trajnu književno-znanstvenu preokupaciju prof. Skoka.

**Uvodna napomena**

Moje prvo sjećanje o profesoru Joži Skoku potječe iz pedesetih godina prošlog stoljeća za njegovog službovanju u Ivancu (1955.-1957.) U tada maloj i skromnoj ivanečkoj narodnoj knjižnici sa svojom suprugom pomagao je mladima u izboru knjiga, a koliko se mogu sjetiti po njegovom savjetu pročitao sam Kumičićevu "Urotu..." Kasnije, šezdesetih godina, kao student Pedagoške akademije u Čakovcu imao sam zadovoljstvo slušati njegovo uvodno predavanje o hrvatskoj književnosti. Sistematičan način izlaganja, zaokružene misli i rečenice nikoga nisu ostavljale ravnodušnim, pogotovo one koji su bili načitaniji ...

Osamdesetih i devedesetih godina, kao i danas prof. dr. Joža Skok je "stalni suradnik" Gradske knjižnice i čitaonice "Metel Ožegović" u Varaždinu u kojoj radim. Sudjeluje na književnim skupovima, drži predavanja, koristi knjige i časopise gradske knjižnice... Obilježili smo njegov sedamdeseti rođendan u veljači 2001. godine.

Sretna okolnost da se u ostavštini Gustava Krkleca čuva rukopis pjesme Dobriše Cesarića "Početak proljeća" ("Rano proljeće") i faksimil Krklecove minijature "Crni kos" ("Kos"), ponukala me za članak o pjesničkom nadah-

nuću. Iako su pjesme nastale u rasponu od gotovo trideset godina, njihova je liriska poruka istovjetna: životna radost i vedrina.

## DOBRIŠA CESARIĆ

### POČETAK PROLJEĆA

...U mladoj travi  
Tad se javi  
Zviždanjem glasnim prvi kos.  
I gle! Od pjesme žutokljunca  
Odjednom vrt je prepun sunca.  
Tittip ... do puta  
Doskakuta,  
I digne krilo, pa se sunča.  
A onda se u travu vrati,  
Sluša gdje ga hvale vlati.

*Početak proljeća* pripada Cesarićevu osobnom svijetu koji je svojevremeno označio *obasjanim trenucima*. Pjesnikovi *zaustavljeni trenuci* rezultat su njegovih sretnih prigoda u kojima nastaju stihovi radosti i trajne ljepote.

Pjesnik nas bez suvišnog opisa uvodi u središnje zbivanje na početku proljeća koje glasnim zviždanjem stvara prvi kos. Njegova pjesma stvara ozračje životne radosti i vrt ispunjava sunčevom toplinom. U središtu je pjesničke slike kos - biće prirode koje živi u punom suglasju sa suncem i vlatima trave.

U *Početu proljeća* s minimalnim izražajnim sredstvima ostvaren je maksimum pjesničke ljepote, odnosno kako je pjesnik sam objasnio "... *Držim, da je jednostavan izraz najbolji od svih mogućih izraza, ako pjesniku uspije da u nj unese sve bitne elemente svoga poetskoga doživljaja.*"<sup>1</sup>

Jure Kaštelan otkriva u Cesarićevoj poeziji "... *složenu jednostavnost prirode. Ona je, u svome čistom pjevu, proljetni kos. I kiša, u šumornim sazvučjima. Ona je svjetlo svitanja. Ona je suza u oku. Zanos i cvijet u cvatu. Ona je prazna i napuštena stanica i svijetao grad. Izazvana životom, ona je izazov*

---

<sup>1</sup> PAVLETIĆ, Vlatko: Jednostavan je izraz najbolji. Zbornik radova o Dobriši Cesariću 1930 -1980. Prir. Dubravko Jelčić. Zagreb, Mladost, 1992, str. 97.

*životu. Pjesma nije slika o svijetu, nego vizija svijeta kao slike, svijet stvoren po mjeri čovjeka.”*<sup>2</sup>

Cesarićeva intimna slika proljeća oplemenjuje čitaoca lirskim doživljajem kojeg većina smrtnika bez pjesnika ne bi ni zamijetila. Kada pročitamo Cesarićeve stihove, pitamo se kako u prirodi nismo zamijetili takvu sliku? Tako je mogao pjevati samo “*najsuptilniji lirik u novijoj hrvatskoj književnosti, Dobriša Cesarić ...*”<sup>3</sup> On je pjesnik čija je imaginacija u mogućnosti povesti čitaoca u svijet koji ne postoji, ali je ljepši i jači od stvarnosti. U ovoj lirskoj minijaturi od svega desetak stihova razvijena je raskošna paleta boja, zvukova i svjetla, što postupno rastu, da bi u zadnjim stihovima bila anticipirana radost ranog proljeća iz prethodnih pjesnikovih zapažanja. U posljednjem stihu Cesarić pjesnički neočekivano poentira svršetak proljetne idile:

*A onda se u travu vrati,  
Sluša gdje ga hvale vlati.*

Dobriša Cesarić živi u stihovima knjiga svoje lirike i nakon puta preko rijeke Aheron kako je pjesnik i najavio:

*I ko je čita – u život me budi  
Probudi me, i bit ću tvoja java.*

\* \* \*

## GUSTAV KRKLEC

### CRNI KOS

Zemlja je stara.  
Njezina kora  
Puna je borâ.  
Škripi joj os.

Bezбриžno stvara  
i pjesme sklada  
sred šumskog hlada  
jedino – kos!

---

<sup>2</sup> KAŠTELAN, Jure: Svjetla iz daljine. O lirici Dobriše Cesarića. Zbornik radova o Dobriši Cesariću 1930 -1980. Prir. Dubravko Jelčić. Zagreb, Mladost, 1992, str. 185.

<sup>3</sup> PAVLETIĆ, Vlatko: Kako razumjeti poeziju. Zagreb, Školska knjiga, 1995, str. 88.

U svojim poodmaklim godinama – negdje nakon sedamdesete, Gustav Krklec je napisao još jednu alegorijsku pjesmu. Njegova lirika obilježena je prirodom, godišnjim dobima, a naročito pticama kojima je naslovljena zbirka *Ljubav ptica* i pjesme: *Pijetao, Kukavica, Balada o fazanu, Lastavica nad gradom*, a jedno od njegovih posljednjih nadahnuća izraženo je lirskom minijaturom *Crni kos*.

Znakoviti tekst predgovora Gustava Krkleca svojih djela 1932. godine upućuje čitatelja da stvorenja prirode nisu smisao njegova pjevanja:

„Ja nikada nisam htio da pjevam pticama ni zvijerima, ni stablima, ni talasima morskim, već srcu ljudskom, i tražio sam ritam, riječ i zvuk za to, za takvo srce, meni uvijek blisko i srodno, a ipak tako svoje, tako zagonetno. I kad to srce nije razumjelo jedan glas, ja sam, na svojoj svirali, ne na harfi ili na liri, iz vabio drugi, bliži zvuk, pastirski, ja sam pokušao da sviram svirku od pastira rodnog sela zagorskog.“<sup>4</sup>

*Crni kos* nastao je u zadnjem deceniju Krklecova života, punog iskustva i mudrosti. U dekodiranju pjesme, nedvojbeno je da u *Crnom kosu* autor predstavlja sebe i svoje pjesničko stvaranje, ukratko rekapitulira svoj život. Zemlja simbolizira „majku, izvor bića i života, zaštitnicu koja štiti od svih snaga uništenja.“<sup>5</sup> Brojne su legende i mitovi o kolijevci čovjekovoj, a pjesniku je dovoljno da u kontekstu stiha istakne njenu milenijsku starost koju je teško pojmiti i tako stvara dramatično ozračje.

Dugovječnost našeg planeta poetizirana je u zemaljskoj kori, koje predstavljaju brazde zbivanja cjelokupne čovjekove povijesti. Koliko je ratova, osvajanja, nesreća, prirodnih katastrofa bilo od postanka čovjeka, u kontinuitetu do sada? Bez dramskog vrhunca pjesnik rezignirano konstatira da je naš planet dosta toga podnio i da je zaškripalo.

Krklec se također služi minimumom pjesničkih sredstava a u razvoju pjesme osjećamo smirenje naglašenom upotrebom samoglasnika.

U drugoj strofi prepoznamo pjesnika čiji je boemski život svojevremeno bio pojam u pjesničkom krugovima. Od nestašluka u gimnazijama u Varaždinu, Zagrebu i Sušaku, pokušaja studiranja u Beču i Zagrebu, drugovanja s A.B. Šimićem, A. Ujevićem, do odlaska u Beograd, noći u Skadarliji - sve je to bio slobodan i nesputan život ispunjen stvaranjem. U pravu je Šime Vučetić kada o Krklecu piše:

*Bivajući registratorom sobosti ali, na svoj način i svjedokom vremena, više zapanjen ludošću vremena negoli aktivno angažiran, bivajući otvoren i za dan i za noć, i za svadbene i za pogrebne prizore, Krklec je napisao djelo koje je,*

<sup>4</sup> KRKLEC, Gustav: *Sabrana djela*, knj. 1., str. XII. Beograd, Narodna prosveta, 1932.

<sup>5</sup> CHEVALIER, Jean i GHEERBRANT, Alain: *Rječnik simbola*. Zagreb, Nakladni zavod Matice hrvatske, 1983, str. 786.

*jednom stranom, neka radost i sloboda života i, drugom stranom, sjeta i bol, da, i bol što je toliko nesreće i što je vrijeme bilo ponajčešće tamnica vremena, tamnica kojoj se on, onako kako je mogao, iz duše svoje zagorske opirao kao plebejac. ...*<sup>6</sup>

Pjesničko djelo Gustava Krkleca pravo je bogatstvo lirike o ljubavi, ljepoti, djetinjstvu u Maruševcu, radosti, prijateljstvu, ali i gorkoj istini o grubom i teškom životu ljudi u zavičajju. Stoga Gustav Krklec ostaje upisan u knjizi hrvatskog pjesništva po svojem zaraznom optimizmu, vedrom pogledu na svijet - jer on je pjesnik koji vjeruje i pjeva ljudima.

*Crni kos* na određen način predstavlja ukupnost poezije Gustava Krkleca. Majstorska minijatura u klasičnoj strukturi i životna erudicija pjesnikova, svjedoči o autoru koji je u svojem biću bio pjesnik životne radosti i optimizma.

## FAKSIMILI PJESAMA DOBRIŠE CESARIĆA I GUSTAVA KRKLECA

### *Rano proljeće*

*... U mladom travi  
Tad se javi  
Ziždačujem glavinu prvi kos.  
I gle! od kješme žutoljigunca  
Ovdjnom vrt je prepun sunca.  
Tiktik... do puta  
Doshakuta  
I šime krilo pa se sunca.  
A onda se u travu vrati  
I sluša gdje ga zove vlati.*

*Gustav Dobriša*

*Zgb, 12. VIII. 1947.*

Dobriša Cesarić *Rano proljeće*  
s posvetom Gustavu Krklecu, Zagreb, 12. kolovoza 1947.

<sup>6</sup> VUČETIĆ, Šime: Pjesništvo Gustava Krkleca (predgovor). Zagreb (i dr.), Mladost (i dr.), 1980, str. 9-34.

*Kos*

*Zemlja je stara.  
Njezina kora  
puna je borā.  
Škripi joj os.*

*Dobriše stara  
i pjesme mlada  
red šumskog hlada  
jedino - Kos!*

*Gustav Krklec*

Gustav Krklec *Kos* (*Crni kos*)

(Programska publikacija *75 let Gustava Krkleca*, Varaždin, 1974.)

## SAŽETAK

### DOBRIŠA CESARIĆ I GUSTAV KRKLEC: DVIJE PJESME O KOSU

Ovaj rad posvećujem sveučilišnom profesoru dr. Joži Skoku, čiji pedagoški i znanstveno-književni rad predstavlja izniman doprinos suvremenoj hrvatskoj književnosti. U članku nastojim otkriti zajedničku poetiku dva hrvatska pjesnika - Dobriše Cesarića i Gustava Krkleca, trajnu književno-znanstvenu preokupaciju prof. Skoka.

1947. godine Cesarić je posvetio Krklecju stihove pod naslovom "Rano proljeće",<sup>7</sup> koji su u zbirci "Pjesme" (1951. i kasnijima) preimenovani u "Početak proljeća".

Gustav Krklec objavio je 1974. zbirku "Crni kos"<sup>8</sup> naslovljenu po prvoj pjesmi. U narednim izdanjima pjesma je uvrštena u "Žubor života", jedanaestu Krklecovu zbirku i posljednji korak pjesnikova lirskog pjevanja."<sup>9</sup>

<sup>7</sup> Rukopis navedene Cesarićeve pjesme čuva se u zbirci Gustava Krkleca Gradske knjižnice i čitaonice "Metel Ožegović" Varaždin (u prilogu teksta)

<sup>8</sup> KRKLEC, Gustav: *Crni kos*. Beograd, Nolit, 1974. 119 str. (ćir).

<sup>9</sup> VUČETIĆ, Šime: *Pjesništvo Gustava Krkleca* (predgovor). Zagreb (i dr.), Mladost (i dr.), 1980, str. 9-34.

Ptice kao lirski motiv učestala su alegorija suvremenog hrvatskog pjesništva. Dobriša Cesarić i Gustav Krklec - pjesnici životne radosti i ljubavi za prirodu, stvorili su - svaki na svoj način, lirske minijature stihove o - kosu.

**Ključne riječi:** Joža Skok, Dobriša Cesarić, Gustav Krklec

## SUMMARY

**To Joža Skok, Ph. D.**

### **DOBRIŠA CESARIĆ AND GUSTAV KRKLEC THE BEGINNING OF SPRING – THE BLACK BIRD**

This paper is dedicated to Joža Skok, Ph. D., a full professor at University of Zagreb, whose academic work and accomplishments in literary studies represent an outstanding contribution to contemporary Croatian literature. My article deals with the poetics of two Croatian poets, Dobriša Cesarić and Gustav Krklec, both in the lifelong focus of professor Skok's literary analyses.

In 1947 Cesarić dedicated the verses titled The Early Spring to Krklec, which appeared in the collection Poems (1951 and later) under the title The Beginning of Spring.

Gustav Krklec published a collection titled The Blackbird, after the first poem in the collection. In the following editions the poem was published in The Spring of Life, "the eleventh of his collections, and the last stage in the poet's lyrical opus". (Šime Vučetić).

Birds as a lyrical motif are a common allegory in contemporary Croatian poetry. Dobriša Cesarić and Gustav Krklec, both poets of the joy of life and love of nature, are both authors, each in his own way, of lyrical miniatures about a blackbird.

**Key words:** Joža Skok, Dobriša Cesarić, Gustav Krklec